

Trông người lại nghĩ đến ta...

Anh kiến trúc sư xây nhà bằng giấy

Phan Văn Song

Giấy, giấy bồi cải hóa (carton recyclé) và gỗ tạp là những vật liệu thích hợp của Shigeru Ban, kiến trúc sư đang xây dựng Trung tâm Georges Pompidou ở thành phố Metz (miền Đông nước Pháp) sẽ hoàn thành vào hè năm 2009 này.

Shigeru Ban là một ngôi sao sáng của ngành kiến trúc thế giới. Hiện đang sinh sống ở Pháp, đã được ngành kiến trúc thế giới chú ý khi chàng sáng tạo một thể kiến trúc táo bạo, tạo một cơn gió cách mạng trong ngành kiến trúc tân thời: chàng sử dụng giấy làm vật liệu xây dựng.

Con một công nhân hãng xe hơi Toyota và một nhà vẽ mẫu quần áo ở thành phố Tokyo, cậu bé Shigeru Ban vào lúc 12 tuổi đã có giấc mơ làm một kiến trúc sư. Ngay từ năm 1996, Shigeru Ban đã bắt đầu tìm tòi nghiên cứu dùng giấy làm vật liệu xây dựng nhà cửa. Con người trầm ngâm, ít nói, rất khiêm nhường, nhưng đôi mắt ông bừng sáng dậy khi hỏi và được trình bày những dự án của mình – khoảng 20 dự án trên toàn thế giới – những công trình vừa đơn giản nhưng đầy nghịch lý. Ông tìm thấy những phát minh cho ngành xây dựng trong những vật dụng bình thường hằng ngày, ông chỉ thay đổi cách sử dụng thôi.

Thí dụ sử dụng giấy trong ngành kiến trúc: *“Lúc bấy giờ tôi quan sát các ống cạt-tông dùng cho các giấy các máy fax, đó là những ống cạt-tông, giấy bồi, rất cứng. Từ đấy tôi mới nghĩ đến những ống cạt-tông ép cứng để làm sườn nhà, được áp dụng lần đầu ở Nagoya (Nhật) năm 1989. Nhưng tôi gặp rất nhiều khó khăn, khi những hệ thống ấy phải trải qua những thử thách giáo nghiệm của các kỹ sư. Quý vị phải biết trong ngành kiến trúc, khi chúng ta sáng tạo một kỹ thuật mới, cái khó là phải được sự chấp nhận bởi các cơ quan giáo nghiệm và phải đúng tiêu chuẩn luật lệ của quốc gia nơi xây dựng. Giấy là một vật liệu rất bền vững. Trong một cuộc động đất những vật liệu cứng như bê - tông có thể vỡ chứ một hệ thống nhẹ như giấy hoàn toàn không bị thiệt hại.”*

Năm 1989, ông đã xây dựng Nhà Triển lãm của Design Festival của Thành phố Nagoya. Phương thức này được áp dụng nhiều lần về sau: *“Giấy biến thành cái góc, cái biệt nghệ của tôi! Giấy là một dụng cụ kỹ nghệ, người ta có thể biến cải thiên hình vạn trạng, dễ dàng hơn cả gỗ. Làm cho không thấm nước cũng rất dễ dàng.”*

Shigeru Ban - Cầu xây bằng giấy, Remoulin, France, 2007

Shigeru Ban thích cải cách, thích canh tân, cần chổi bỏ những cái thủ tục, thường thức. Ông thường nói: *“Các kiến trúc sư thích làm việc với các nhà giàu. Những người có thể lực và tiền của thường thỏa mãn những giấc mơ của mình bằng những kiến trúc táo bạo, cầu kỳ hoàng tráng. Tôi nghĩ không nên như vậy. Dĩ nhiên kiến trúc sư nào lại không thích có những phương tiện tài chánh để bảo trợ những dự án của mình. Nhưng tôi thích nhất là được phục vụ cộng đồng, phục vụ công cộng, và làm sao có những giải pháp để giải quyết những vùng có tai nạn thiên nhiên.”*

Năm 1995, sau trận động đất ở Kobe ông xây dựng một nhà thờ không lồ với những ống bằng cạt- tông tái tạo. Sau một thời gian, khi không được dùng nữa, nhà thờ ấy được tháo ra, những vật liệu lại được gửi sang Đài loan để ráp lại thành một nhà thờ mới. *“Tôi không phân biệt cái tạm thời và cái vĩnh viễn. Nếu ta xây dựng một căn nhà thờ tạm thời, mà được thiên hạ thích chuộng, thì ta hãy cứ giữ nó mãi mãi để sử dụng. Nếu ta xây một kiến trúc vĩnh viễn thực đấy, nhưng chỉ có dụng đích dùng vào việc buôn bán bất động sản, kiến trúc ấy sẽ bị phá đi để xây lại một bất động sản khác khi có một chương trình có giá trị hơn”.*

Là một nhà kiến trúc sư của những đòi hỏi cấp bách, ông đã từng xây dựng những nhà cấp cứu để kịp che chở những nạn nhân cuộc thảm sát ở Rwanda, hoặc như trong mùa hè 2008 vừa qua, ở Trung Hoa khi sau cuộc động đất, ông đã xây một trường mẫu giáo. *“Tháng 8 vừa qua ở Chengdu, với 500 học sinh người Nhật bản chúng tôi, chúng tôi đã dựng xong một trường mẫu giáo 500 thước vuông với 9 phòng học trong vòng một tháng”.*

Ở lầu 6 Trung tâm Georges Pompidou, Paris, năm 2004, ông đã thiết kế một kiến trúc tạm thời dựng áp vào căn nhà của Rogers và Piano. Một kiến trúc 130 thước vuông bằng ống cạt-tông, với những cửa sổ tròn. Gần đây ông đã cùng nhóm 10 cộng sự viên của ông và cùng với nhà kiến trúc người Pháp Jean de Gastines, sửa soạn khánh thành vào mùa hè năm 2009: *Trung Tâm Georges Pompidou* của thành phố Metz.

VIỆT LUẬN

Cùng với dự án phi trường thủ đô Zagreb, xứ Croatia, Trung tâm Pompidou ở Metz, ông đề nghị một mái nhà lượn sóng bằng những thanh gỗ mỏng đan lẫn với nhau. Ông tìm thấy ý kiến này khi nhìn vào cái nón lá Trung hoa bằng mây, ông đã mua ở một tiệm

Trung Tâm Georges Pompidou của thành phố Metz

tạp hóa trên đại lộ Saint Germain khi ông vừa bước ra khỏi quán cà phê Hai nàng Margots (les Deux Margots) năm 1989. “*Thật quá may mắn cho tôi khi tôi mua cái nón lá này, hình dáng nó thật sự rất kiến trúc*”.

Shigeru Ban thật đúng là đại diện cho mẫu người của thời đại mới, thời đại của toàn cầu hóa. Ông đã từ lâu và trước tất cả những người rất thời cuộc, ông đã nghĩ đến môi trường, đến tương lai cho quả địa cầu. Ông thường xây sử dụng những vật liệu tái tạo, dung hòa với thiên nhiên với môi trường. Ông làm việc và có mặt mọi nơi Paris, New York, Tokyo, Abou Dharbi theo dõi những công trình và dự án của ông.

Shigeru Ban

Tôi đọc được bài viết này trong một tờ báo nghề nghiệp do con trai tôi đang tập sự nghề kỹ sư ở thành phố Metz gửi cho tôi. Một kiến sư người Á đông sử dụng những vật liệu thuần túy Á đông, nan tre, nan mây, ... những vật liệu tái tạo của các quốc gia nghèo.

Ham quá thèm quá, chùng nào có một kiến trúc sư người Việt nam biết đem cái suy nghĩ Á đông mình với những vật liệu của thế giới Á đông mình mình xây dựng những kiến trúc bền vững, sạch sẽ, hạp với thiên nhiên, với phong thủy Việt Nam.

Tôi chán ngấy những kiến trúc xi măng, sơn son thếp vàng loè loẹt. Tôi chán ngấy những cầu tre giả, cầu gỗ giả bằng xi măng...

Các bạn kiến trúc Việt nam ơi, học nghề kiến trúc vẽ kiểu La-Hy, nhưng khi xây dựng làm sao có được những mái cong nhẹ nhàng như nón lá bài thơ? Những cột gỗ, cột tre mềm mại bền chắc? ... Mong thay!

*Một ngày đầu năm Kỷ Sửu
Phan Văn Song*